

Høringsinnspill fra Biogass Oslofjord til Enova - forprosjektstøtte biogass

Biogass Oslofjord IPR er et samarbeid mellom fylkene Akershus, Telemark, Vestfold og Østfold med mål om å fremme bærekraftig og verdiskapende håndtering av organisk avfall i Oslofjordregionen. Vårt innspill bygger på bred erfaring fra biogassbransjen siden 2015, regional politikk og konkrete behov i biogassverdikjeden.

Vi takker for muligheten til å gi innspill til Enovas nye biogassprogram. Det er positivt for utviklingen av norsk biogassbransje at Enova styrker satsingen på biogass, og det er et stort behov for et program som bidrar til å redusere den økonomiske risikoen for aktørene som satser på biogass. Ordningen rettferdiggjøres av de store kostnadene relatert til å starte opp omfattende samarbeidsprosjekter på tvers av sektorer og bransjer, samt de lave marginene for dagens biogassprodusenter. Vi mener samtidig at ordningen bommer litt når det gjelder støtteandel og at det bør presiseres at ordningen også støtter kostnader knyttet til oppbygging av tverrsektorielt samarbeid.

Fra beskrivelsen om ordningen:

Støtte gis til økonomiske, tekniske og regulatoriske avklaringer. Dette inkluderer aktiviteter til teknisk spesifisering av anlegget, kostnadsestimater, både investeringer og drift, forretningsutvikling og offentlige tillatelser og godkjenninger.

Det er gjort en rekke forprosjekter for etablering av nye biogassanlegg i Norge, blant annet gjennom Klimasatsordningen som har bidratt til utredninger i steder som Halden, Nedre Glomma og Midt-Gudbrandsdalen, for å nevne noen. En mer fullstendig oversikt over slike prosjekter er vedlagt. **Av 20 forprosjekter, har kun ett prosjekt ført til en faktisk utbygging.** Vår erfaring er at prosjektene avsluttes av kommunene fordi utviklingsfasen krever for mye ressurser, selv om forprosjektet viser lovende resultater.

Biogass Oslofjord mener at den mest tidkrevende delen av utviklingen av biogassprosjekter uteblir slik forslaget ligger nå. Forprosjekter er ofte knyttet til å klargjøre prosjektets bakgrunn, behov og formål, samt å definere mål, rammer, kostnadsestimat og tidsplan, mens lengre utredningsfaser kan inkludere politiske, organisatoriske og regulatoriske utredninger som er nødvendig for å legge til rette for fullskala gjennomføring. For prosjekter som har betydelig samfunnsnytte, eller krever samordning på flere nivåer (kommuner, stat, næring), kan en grundigere utredningsfase sikre bedre forankring, samarbeid og helhetlig utvikling, noe som ofte ikke dekkes i forprosjekter med et mer avgrenset fokus. Offentlige tilskudd til slike utredninger kan redusere risiko forbundet med videre beslutninger, og skape bedre politisk vilje og økonomisk forutsigbarhet før store investeringer.

For å illustrere behovet for en mer forutsigbar og noe annerledes innrettet støtte, tok det 5 år fra mulighetsstudien til Den Magiske Fabrikken ble gjennomført i 2008, til Greve Biogass ble etablert i 2013. Deretter gikk det relativt kort tid før anlegget begynte å produsere biogass i 2015. En tilsvarende situasjon finner vi ved biogassanlegget på Voss, som gjennomførte sin første mulighetsstudie i 2011, men det var ikke før 12 år senere, i 2023, at BIR og Indre Hordaland Miljøverk slo seg sammen og satte av nok ressurser til en ordentlig satsing. Anlegget skal være klart i 2025. **Vi oppfatter at Enovas nye ordning, slik den foreligger, kun vil bidra til å akselerere den aller siste delen av en lang utviklingsfase for biogassprosjekter.**

Et annet eksempel er Indre Østfold kommune, som nylig søkte om støtte for et prosjekt knyttet til kommunens kloakkrenseanlegg. Prosjektet skulle se på synergimuligheter mellom

avløpsrensaneanlegget, lokalt landbruk og industri som kilde til substrat og kjøper av biogass. Søknaden omfattet et prosjekt med budsjett på ca. 3 mill. og 50 % egenfinansiering, men fikk kun 300.000 kr. Miljødirektoratet viste interesse for prosjektidéen, men virker usikre på om offentlig støtte til kommunale biogassprosjekter kan oppfattes som konkurransevridende. En støtteordning hos Enova som er åpen for både offentlige og private søkere, vil kunne løse denne problemstillingen.

Indre Østfold kommune er ikke alene i denne utfordringen. **Vi ser at flere prosjekter knyttet til oppgradering av avløpsrensaneanlegg rundt Oslofjorden har potensial til å bli utløsende for større biogassanlegg. Likevel realiseres ikke disse prosjektene, fordi det mangler initiativ til å koordinere kommuner, industri, avfallsaktører og landbruk.** Denne mangelen på samordnet innsats hemmer muligheten for å samle substrater og skape bærekraftige biogassløsninger på regionalt nivå.

For de aller fleste biogassanlegg i Norge, er kommunene nøkkelen til suksess. Dette er fordi kommunene eier to av de viktigste råvarene for biogassproduksjon: matavfall og avløpsslam fra innbyggerne. I tillegg er kommunene tett involvert i utviklingen av det lokale landbruket, som også er en avgjørende nøkkelfaktor for biogassanleggene. **Utfordringen ligger i at kommunene mangler insentiver for å være med i utviklingsprosjekter i samarbeid med industri og næring.** Mange kommuner velger kun å gjennomføre de strengt lovpålagte oppgavene knyttet til håndtering av avfall og avløp, selv om slike samarbeidsprosjekter potensielt kan redusere gebyrer for innbyggerne på sikt. Dette er som regel knyttet til manglende ressurser i kommunen.

Oppsummering og anbefaling.

Biogass Oslofjord arbeider for bærekraftig håndtering og økt verdiskaping av organisk avfall. Vi støtter Enovas nye biogassprogram, men mener den foreslåtte støtteordning bør utvides. Spesielt savnes støtte til lengre og mer omfattende utredningsfaser som går utover tradisjonelle forprosjekter, siden slike faser er avgjørende for å oppnå fullskala realisering. Mange prosjekter stopper opp fordi lokale pådrivere mangler ressurser og politisk støtte på tvers av regioner. Vi mener at kommunene er en nøkkelaktør i arbeidet, ettersom de kontrollerer viktige råstoffkilder, men ofte mangler insentiver og midler til å gå inn i partnerskap.

Enova bør justere biogassprogrammet slik at det også gir støtte til:

- Mer omfattende utredningsfaser som dekker hele verdikjeden – tekniske, økonomiske, organisatoriske og politiske forhold – ikke bare gassproduksjon.
- Samarbeidsprosjekter mellom kommuner, næringsliv og landbruk.
- Både offentlige og private aktører for å sikre helhetlig utvikling.

Støtteandelen bør være høy, helst 100 % når det er mulig, f.eks. til å dekke merkostnaden for offentlige aktører som ikke driver næringsvirksomhet. Støtten bør være ordnet slik at den blir attraktiv for private aktører samtidig som at den stimulerer til samarbeid. En lav støtteandel vil svekke insentivene for bredt samarbeid, spesielt for sektorer med lave marginer og som krever stor omstilling for deltakelse i prosjektet (landbruk og kommunal sektor). Gjennomføringstiden bør økes fra 18 til minst 24 måneder for å gi prosjekter modningstid, inkl. tid til politisk forankring og lokaldemokratiske prosesser. Fokuset på innovasjon bør reduseres eller defineres svært bredt slik at det også inkluderer innovasjon innen andre områder enn teknologi, f.eks. organisering.

Vedlegg 1 oversikt over biogassrelaterte klimasatsprosjekter (ordning gjennom Miljødirektoratet)

- I perioden 2016–2024 ble det søkt Klimasats-støtte til 69 prosjekter relatert til biogass.
- Av disse var 32 forprosjekter med tema utredning av mulighet for etablering av biogassanlegg, eller lignende.
- 20 forprosjekter er gjennomført.
- 5 er under gjennomføring.
- 7 er avlyst.

Her er de 20 gjennomførte biogass-forprosjektene i Klimasats (2016–2024):

- Biogassanlegg i Solør fase 3 – Åsnes kommune (2021)
- Biogassanlegg i Indre Storfjord – foranalyse – Stranda kommune (2021)
- Mulighetsstudiet for bygging av et biogassanlegg – Indre Østfold kommune (2020)
- Biogassanlegg Hålogaland – Narvik kommune (2020)
- Kartlegging for en nasjonal biogassinfrastruktur – Østfold fylkeskommune (2018)
- Biogassanlegg på Voss – Voss kommune (2018)
- Forstudie etablering av biogassanlegg på Vestvågøy – Vestvågøy kommune (2018)
- Forprosjekt – biogass i Fjellregionen – Alvdal kommune (2018)
- Kartlegging av biogasspotensialet i Alta – Alta kommune (2017)
- Øke produksjon og effektivisering av biogass – Ås kommune (2017)
- Forprosjekt – Aurland Biogass – Aurland kommune (2017)
- Biogass fra saltvannsbasert landbasert akvakultur – Utsira kommune (2017)
- Tilrettelegging for bruk av biogass i Rogaland – Rogaland fylkeskommune (2017)
- Biogassanlegg i Midt-Gudbrandsdalen – Sør-Fron kommune (2017)
- Forprosjekt Fra slam til biogass – Målselv kommune (2016)
- Forprosjekt for energistasjon på Lillehammer – Lillehammer kommune (2016)
- Forprosjekt etablering av biogassanlegg i Sømna – Sømna kommune (2019)
- Forprosjekt biogassanlegg HR – Gol kommune (2019)
- Plassering av biogassanlegg i Oslofjord-regionen – Østfold fylkeskommune (2019)
- Otta Biogass – Sel kommune (2019)
- Utredning Biogass Halden (2024)

Kun ett prosjekt har resultert i et faktisk biogassanlegg: Biogassanlegg på Voss – Voss kommune (2018). Alle øvrige forprosjekter i perioden 2016–2024 har stoppet før investeringsfase (basert det vi finner av tilsagn fra Enova).